

MŰHELY

Jánosfalvi Sándor István

V. Oráció – Bacchus temetése

Farsang-rekesztő képes (allegoriás) prédikáció

Textus: Lk 16,19–22. *Vala egy gazdag ember, ki minden nap bíborban öltözik, és vendégeskedik vala; És meghalván temetteték pokolba.*

Egy halottunk vagyon münékünk Atyámfiai, melynek nem is tudtátok talán, hogy halála napját ünnepeljük ma. Nem látjátok-e a szomorú változásokat, melyek ennek halálával estek? Midőn valamely közönséget illető nagy halott vagyon, akkor megszűnnek a muzsikák és víg társaságok, hathatósabban zúgnak a harangok, cifra öltözetjeből kivetkeznek és szomorkodnak az emberek. Nem ezek történtek-e most is? Az éj-nap zengő muzsikák megszűntek, s ha fűzfán nem is, mint a Szent Dávidéi, de legalább már szegen függenek. A táncpaloták kiürültek, a lüszterek¹ elaludtak, s komor hallgatás és sötétség léptek azok helyébe. Valóban egy nevezetes halottunk vagyon münékünk, Atyámfiai! Oh, mely sokan siratják ezt, kivált a világ fiai és leányai között! Levették örömrüháikat, elrakták tarka maszkuráikat, mely alatt pajzánon ledérkednek vala a több pajzánok között, s szomorúan sóhajtanak elhunyt barátjok után, kinek társaságában különféle mesterségesen teremtett örömköt vesznek és osztogatnak vala. Oh, bizony egy különös halott ez a miénk, Atyámfiai! A világnak leghívebb barátja, a vétkes gyönyörűségeknek legnagyobb mestere, s az eszem-iszom életnek legfőbb kedvelője. Szintén hat hete már, hogy éjjel és nappal szüntelenül, hol itt, hol amott

¹ Lelógó fényforrás, falilámpa vagy függőlámpa, kisebb csillár.

dorbézol és vendégeskedik, hogy különféle bíbor és bársony cicomákkal ékesgeti magát, hogy különféle muzsika-kórusok közt mulatoz, hogy a magához hasonlókkal buján enyeleg és szerelmeskedik, hogy bortól, pálinkától elázva, másokkal kötölőzik, veszekedik, hogy mint bolond, más becsületes és szerióz emberekből is bolondot csinál. Míg végre, az étel, ital, tánc és éjszakázásban való mértéktelensége a legfőbb mértékre hágván, terhes betegségbe esék, s – fájdalom! – midőn már a sok haszontalan költségek, s vendégeskedés miatt, különben is, szinte bankrotirozni kell vala, ezen kezdődő hét második napjának éjjéli 12 órájkor, szerencsésen ki is múlék ez árnyékvilágból, melynek szomorú kijelentésére reggel mindjárt meg is húzák a harangokat.

De ki ez a halott, tudom azt kérditek most? Ez Szent Lukácsnál amaz esmeretes gazdag vala, ki bíborba és bársonyba öltözik vala, és minden nap vígan lakik vala. Ma pedig mű nálunk a mű Bacchusunk, vagyis az elmúlt farsang, mely ama gazdagot, a pedig ezt tisztán ábrázolja. Ama gazdag meghalván, a szent igék szerint temették pokolba. Mű is azt akarjuk most, hogy Bacchusunkat hasonlólag eltemessük. De mielőtt ez lenne, jertek adjunk tisztességet nékie, s a parentáló papok módja szerint:

1-ben is lássuk meg az ő eredetét, s genealógiáját. Vette volt a megboldogult Bacchus a maga származását ama minden gonosz lelkeknek legelső törzsök atyjától, a Sátántól, ki mint maradéka Bacchus, maga is lárvát viselt, mert lárva alatt, mint kígyó csalta meg és ejté el az emberi nemzetnek legelső szülőit. Annak utána a Sátán nemze több gyermeket, úgy mint Belphegort, Baált és Astharótot, kiket az Asszíriaiak és Babilonbéliek imádnak minden kigondolható szemtelenségek között. Ezek közül a legelső nemzete a görögöknek az ők esmeretes költött isteneiket, úgy mint: Zeust, Plutont, Árészt, és másokat, kik közül az első ugyan a görögöknek nemzé Dionüszoszt. Ez pedig végre a rómaiaknak, régi németeknek, s szinte minden nemzeteknek, s ezek között münékünk is, számunkra nemzette mostani tiszteletünk szomorú tárgyát, a néhai Bacchust. E Bacchusnak genealógiája és származása. Méltó látnunk:

2-szor formáját és termetét. Micsoda gyönyörűséges legény ez, sokkal szebb Salamon mátkájánál is. Ugyanis az ő feje, ha nem választott arany is, de bizonyosan a legfáinabb veres réz, és az ő homloka, mint egy veresréz-bánya. Az ő orra, mint egy veres bibircsókkal ékesített nagy sós uborka, és az ő orcái, mint két patkánvirágos mező. Az ő szemei, mint a veres tenger. Az ő szája, mint a habzó Genezáret tava, melybe Jézus a sertéseket fullasztá, és az ő lehellete gyönyörűséges, mint a Gomora kénköves tava. Oh, mely szép, mely ékes termet! Az ő nyaka, mint a básáni cserfa, és az ő keze Roboám keze, ki azt mondá az Izraelnek: „Az

én legkisebb ujjam is vastagabb az atyám derekánál.”² Az ő lábai, mint Sámson két oszlopa a Dágon templomában és az ő hasa, mint az Ofiri promontorium, karcsú és vékony, mint a Hermon hegye. Egyszóval, olyan szép, olyan ügyes légeny ez, kiről elmondhatni Mózesel: meghízott, megkövéredett 5Móz 32,15³ azaz felpuffadt, elméncseredett. S mit gondoltok? Ily ügyes fickó nőtlen maradott-é? Távol legyen! Mert:

3-szor meg is házasodott, még pedig kétszer egymás után, rendesen. S oh, hányszor még ezen kívül, rendkívül is napkeleti szultán módjára! Az első felesége vala Gentilitas pogányság, mely sok nemzetségek között híven tisztelte férjét és innepelte innepeit. Ezen felesége pedig Bacchusunknak meghalván Jézusnak születésekor, éppen akkor, mikor a Delfi Orákulum is nyújtópadon feküdt, egy darab időcskéig özvegyen ült, de majd fogyván a kereszténység szemérmetségé, s nevedkévén szemtelensége, az özvegy Bacchus bizonyos követeket küld a kereszténységhez, s új házasságot kíván kötni azzal a legszebb ígéretek mellett. A követek ötön voltak (az érzékenységek), egyik jeles festő (látás), a másik kellemetes muzsikos (hallás), a harmadik drágakenetes (szaglás), a negyedik szakács (ízlelés), és az ötödik egy szerelmesen mulattató táncmester (tapintás), kik is megjelenvén a kereszténységénél, így adják elő rendre csábító kérésüket:

A festő: Drága leányasszony! Küldő Uram feleségül kéret tégedet, jövel, ne vesd meg, mert nála általam legszebb tárgyaknak nézésében fogsz gyönyörködni.

A muzsikos: ott, mind bálban leszel, s ha kedved lesz, szünet nélkül táncolsz, ha podagrás lész is.

A drágakenetes: hát még mely jó szagú leszel! Egész múmiának pácollak be elevenen is, s orcád rózsaszínnel fog virítani, ha sárgaságban lész is.

A szakács: ott mindig vendégeskedni fogsz, ha kontóra hordjuk is a kulinárét.

A táncmester: én pedig uramat úgy betanítottam, hogy még szerelmes hódolásául is, még ölegetései közt is mind minuettben fog hajlongani előtted. Oh, minő boldogság ily dicső férjet ölelni!

Így beszélnek az öt követek Bacchus képében, midőn ímhol, éppen akkor érkeznek más rendbéli kérők is, ezek pedig egy oly nagy és hatalmas királyfinak: Jézusnak követei (a moralisták és lelkipásztorok), kire a leggazdagabb, s boldo-

² 1Kir 12,10: „Az ifjak, akik veled együtt nőttek fel, így szóltak hozzá: »Ezt mondd ennek a népnek, amely így szólt hozzád: 'Apád megnehezítette igánkat, te azért könnyítsd meg azt rajtunk!' Így beszélj velük: 'Az én kisujjam is vastagabb apám derekánál.'«”

³ 5Móz 32,15: „Meghízott Jesurún, kirúgott a hámból – meghíztál, kövér, hájas lettél! – és elvetette Istent, alkotóját, elhagyta szabadító kőszikláját.”

gabb örökség várakozik. Ezek is előadják a maguk követségeket, nem oly csábító formában ugyan, de annál tekintetesebben, s hathatósabban. A Leány első esze szerint hajlik is erre, s kiadván Bacchus követein, mátkaságot köt a királyfival. De mi lesz a dologból? Elmennek Bacchus követei, de mielőtt végképpen eltávoznának a városból, egy nagy bált csinálnak: esznek, isznak, vendégeskednek, muzsikálnak, táncolnak, szerelmeskednek, nem csak a házakban, de utcákon, sőt az elutasító Leány, a kereszténység ablaka alatt is, melyeket hallván és látván ez kihajol éjjel az ablakon, Bacchus vigadó követeitől újra hivattatik, csalogattatik, melyre végre elcsábulván, mint az együgyű paraszt fickó a verbunkosok bojtos csizmájától hosszan kieresztett tarka keszkenőjétől, s félrevágott bokrétás sapkájától, kiszökik az ablakon, s mint Kató a táncba könnyen vitetvén Bacchushoz, övele minden kihirdetés, minden fassió, dispensatio és papi áldás nélkül egybeesküszik. Oh, balgatagság! Oh, hitetlen leány! Felesége leve e szerint a kereszténység is, mely előbb ama dicső királyfinak vala jegyezve, Bacchusnak, mely házassága alatt lássuk már:

4-szer az ő élete módját, és viselt dolgait is. Nevezetesek és híresek világszer-
te az ő élete módja és tettei, s kivált a pogány törökök nem győznek eléggé
csudálkozni, miket viszen véghez Bacchus Úr, az erkölcsükkel elannyira dicseke-
dő keresztények között. Ha otthon ült, nagyon rendes életet élt ő: este éjfél-
ig mind vacsorált, reggel tízig mind aludt, tíztől délután kettőig mind öltöződött.
Ettől estvig mind ebédelt, s ekkor ismét elől kezdette a szokott rendet. Ha elment
házul, még rendesebben élt, mert egyik vendéglőből ki, a másikba bé, szüntelen
tántorgott. Egyik játszós asztaltól kelt fel, mindenét elvesztve, s a másikhoz ült le,
becsületjét is zálogba téve. Egyik boros kancsót ürítette, s a másikat töltette. S
midőn emellett egyik haragos cimborával egybebékélt, amott a másikkal is-
mét összeverekedett. Sokszor ment sétálni, hogy a commotió által rokkanjon
kevéssé, s a külső levegőn verje crapuláját.⁴ Sokszor ment lovagolni is, de min-
denkor zabolátlan lovon, az honnan többnyire mindenkor megheverte a sárt.
Nem kevészer ment szekerezni is, amidőn szekerét elől fene bestiák vonták, há-
tul pedig eszelős szatírok, s kegyetlen Bacchák és Maenadesek kísérték. S gya-
korta hajókázott tengeren is, még pedig muzsika és víg danolás közt, de azonban
minden vitorla, evező és kormányos nélkül, az honnan csuda-é, ha gyakorta kő-
szirtbe ütközött. Vagy éppen szerencsétlen hajótörést szenvedvén, nyomorultul
egy-egy kietlen partra vetődött? Oh, bizony jól hasonlítá Bölcs Salamon: A ré-
szeg olyan, mint a tengernek közepében szunnyadó és mint az evezőt kezéből

⁴ Lat. részegség, mámor.

kiejtett alvó kormányos Péld 23.⁵ És jól határozá meg valaki a részegséget: „A részegség úgymond egy vidám hajótörés a teli pohárban.” Élete is igen kegyes volt a megboldogultnak, mert hasa az istene Filip 3,19,⁶ oltára a terített asztal, főpapja a szakács, s szentlelke a jó édes bor volt. Felebaráti szeretete a fazékban forrott. Hüte a konyhán melegedett, s reménysége a jó ételekben állott. Amidőn rosszul volt (mi felette gyakran megtörtént, mert főfájás, hideglelés, podágra, forró nyalya, s egyéb efélék mind rendre járták), mindjárt borlevest kívánt, s még az orvosságot is borban itta, hogy jobban használjon. Nagyon szerette, midőn valahová keresztelőbe, vagy piknétbe hívták, mert akkor tudta, hogy ismét jóllakik, s ha valamely nagy ebédől kimaradott, egész nap duzzogott érette. Sok szegény gyámoltalannak járt el dolgában, ha rajtuk néhány nap élélődhetett, s sok házakkal volt nagy barátságban, ahol érzette, hogy még nem kongnak a kicsapolt hordók. Ha valamit vásárolt, nagy áldomást kellett innya, mert enélkül az nem volt igaz vásár. Ha falusbírának tették, ő a bűnöst mindig béitta. Ezért ugyan leste, hogy ki hibázik, vagy csak kevésé is ki tántorodik el, hogy annak kontójára ihassék, sőt, néha a nem vétkest is meghívta, hogy maga ily módon vétkezhesék. Ha megyebírónak tették, ott is a megye javait mindég szaporította, mert annak csekély jövedelmét is a szent gyűléseken cimboráival sokszor megitta. Nagyon munkálta a békességet is, mert mihelyt valaki egybe háborodott, tüstént kész volt közbenjáró lenni, csak hogy békesség-poharat ihassék. Mint filozófus, mindig Epicurussal tartott, s azt mondta, hogy a többi filozófusok mind bolondok voltak. Mint ügyész, titkon mind a két féllal tartott, hogy ezen is, azon is, mint nadály élődhesék. Mint orvos, Priznitzet gyomrából utálta, s a vizet még mosdani sem commendálta. Mint katona pedig, nem volt oly cégér, mely alá bé nem ment, kínáló ivó pajtást keresni, s a legszebb marsban is, ha szerit tehetete, beszökött ilyen helyre, vagy legalább egy keserves tekintetet vetett fel a kidugott abroncsra, vagy káposztafőre. Egyszóval ő úgy élt, mint minden vétkes, kicsapongásoknak nagy mesteréhez illett, s úgy is holt meg, halála óráján is, dúdolván az Anacreon énekét: „Kancsót fiú! Veszendő az élet és előlünk, mint egy kulacs bor, elfogy! Ah, ki ne siratna ily becses halottat?!

⁵ Péld 23,31–34: „Ne nézd a bort, hogyan vöröslök, hogyan gyöngyözik a pohárban. Bizony simán lecsúszik az! De végül megcsíp, mint a kígyó, megmar, mint a vipera. Szemed zavaros dolgokat lát, te magad pedig összevissza beszélsz. És olyan leszel, mint aki tenger közepén fekszik, vagy mint aki az árbockosárban fekszik.”

⁶ Fil 3,18–19: „Mert sokan élnek másképpen: akikről sokszor mondtam nektek, most pedig sírva is mondom, hogy ők a Krisztus keresztjének ellenségei; az ő végük kárhozat, a hasuk az istenük, és azzal dicsekszenek, ami a gyalázatuk, mert földi dolgokkal törődnek.”

5-szer mélyen megszomorodott özvegye a néhainak, szerencsétlen keresztény anyaszentegyház! Ímé, az drága férj, kihez oly nagy volt szereteted, hogy atyádnak akarhatja nélkül, titkon és szökve is, velle egybe esküvél, kinek szüntelen forró karjai közt merengettél, s akivel sok hosszú éjszakákat, danolva, henyélve, poharazva, játszodva virrasztottál – már nincsen többé. Hiszem, hogy fáj ez a te szívednek, mert az elfajult Izráel is vágyott vissza tejjel és mézzel folyó Kánaánból az egyiptomi keserű hagymára, s ma is, oh, mely szerelmes leány nem adna egy ostoba és műveletlen fickót – csak jó termetű legyen, – a legkimíveltebb, s szebb lelkű ifjúért is. De vigasztalódj, s jobb gondolatokra térj, mert már ideje, hogy vége legyen a bolondságnak. Az ifjú özvegyeknek nincs hathatósabb vigasztalás, mintha egy jó és érdemes személyhez ismét férjhez mehetnek. Íme, én nem is várom, hogy elvégezzük a halotti ceremóniát, nem is engedek időt a gyászra, hanem elszerezlek, sőt, megkérek most ebben az órában, egy derék férjnek tégedet. S tudod-e kinek? Annak a királyfinak, annak a mindenképp felett szeretetre méltó királyfinak, kit te előbb oly csúfoson, és háládatlanul megcsaltál vala. Mikor Dávid király ama goromba és háládatlan világ fiát, Nábált megijeszté, s ez a vígón lakozás után meghala, annak egyéb aránt jó és okos feleségét, Abigailt megkérte és elvevé magának feleségül és nem utálá meg csak azért, hogy egy istentelen és goromba férjnél vala előbb felesége az: Íme, te is bár előbb megcsalattattál, midőn nem magadhoz illő férjet választottál, s bár megfertéztetted annak ölében ártatlanságot, mégis, íme mégis, mind elfelejti azt ez a nemes királyfi. Megbocsát néked, kitisztít tégedet vétségeidből, s magának egy boldog, felettébb boldog házasságra ismét eljegyez. Ah, siess! Ím kiterjesztett karokkal, s a legszentebb jegyesi csókkal vár ő tégedet. Siess, és esküdj néki az Isten színe előtt, műelőttünk, mindenkinek tudtával, s helybehagyásával örök hívséget!

6-szor kedves gyermekei a néhai Bacchusnak, s egyszersmind hívséges barátai! Nagy ehetű Sardanapalusok, kik szimbólumukat homlokotokon hordozzátok: Egyél, igyál, játszodjál, halál után semmi boldogság! Dobzódó epiküriusok, kik a morált pohárból merítitek. Vesztegető Lucullusok és Vitelliusok, kik csak egy ebéden egész ország véres verejtékjét emésztitek meg. Tiberius Nérók, kiket Bibenus Méróknak borral kereszteltek. Ti buja Messallinák, kik minden bordélyházakat rendre futkostok, kedves férjeitekkel, a gyáva Claudianusokkal. Szentelen Beatrixok, viszont férjeitekkel, a tunya Sigmondokkal. Elvetemedett Rhodopek! Phrinék és Johannák, s a vétkes, gyönyörűségek tengerében elmerült Kleopátrák! Szerelmes Anthoniustokkal, és más számtalan elrongyosodott, cudarodott vesztegetőkkel, s sontvázza fáradt, feslett életűekkel! Ah, ne sírjatok! Jézus szavával mondja maga megholt apátok néktek: Ne sirassatok engemet, hanem tú magatokat, mert tú igazán boldogtalanok vagytok. Azonban én mon-

dom: Akarjátok-e boldogságtokat? Imé egy jó tutorság alá adlak titeket, ama mennyei Atyának, s az ő követeknek, az erkölcs tanítóknak tutorsága alá, ezután őket hallgassátok, őket kövessétek, s így talán még remélhető a kegyelem számotokra, mint Zákeusnak és Magdalénának. Az Isten adjon erre eszet, s elmét tünéktök.

7-szer egész tisztességtévő Gyülekezet! Kik az országban szerte széjjel, hol az asztal, hol a tűz körül ülitek a Húshagyókeddet, s kik kivált a városokban – mentől inkább közelget Bacchus halála, annál inkább megkettőztetitek velle való társalkodástokat, s bolondságtokat! Íme láttátok 1. Bacchusnak eredetét, s genealógiáját. 2. Termetét és formáját. 3. Értettétek házasságát két feleségeivel, kik közül az utolsó gyászos özvegyet szerencsésen el is szerzők. 4. Hallottátok életét és viselt dolgait. Valamint 5. az szomorú búcsúvételét is, melyen mű is úgy elkecsereedtünk, mintha tormát ettünk volna. Mít míveljünk most? A régiek, mikor valaki született, sírtak, örvendettek és tomboltak pedig amikor megholt. A máiak éppen ellenkezőleg cselekesznek. De tartsunk mű most az egyszer a régiekkel Bacchus halotti innepén: öltözzünk japáni gyászba, vagyis fejrbe és örvendezünk! Sírjunk pedig, keservesen sírjunk, ha mint a Hydra másszor is újra feltámad. De hogy ez ne történhessen, jertek és 8-szor ássuk el egy mélységes sírba ötöt, tudniillik a szomjúság gyötrő poklába, hova egyik legkedvesebb barátja, az evangéliumi Dús is temettetett vala, hogy midőn ottan szomjúzik, ne bort a korcsomárosoktól – mivel a bor úgy is elfogyott (1839-ben) – hanem vizet kérjen Prisznitztól, mint barátja Lázártól. Tegyük nagy köveket sírja szájára, hagyjunk őrizőket körülötte, és írjuk azon epitáfiumot kövére, mit a lerontott Jerikóról kiáltott vala Józsué: Átkozott legyen, ki többé feltámasztja Józs 6,26.⁷ Ámen.

⁷ Józs 6,26: „Abban az időben Józsué ezt az esküt tétette az Úr színe előtt: »Átkozott, aki belefog, hogy újjáépítse e várost! Rakja az alapot elsőszülöttjére, kapuit állítsa legkisebb gyermekére.«”